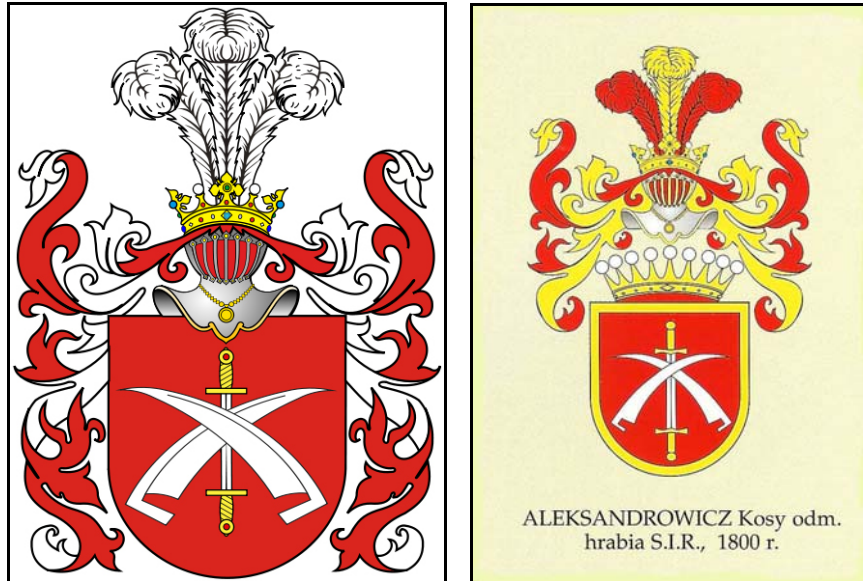

ALEKSANDROWICZ

herbu Kosy
hrabiowie i szlachta

Herb: w polu czerwonym dwie kosy naturalnego koloru stojące, skrzyżowane na wewnątrz, w przekrzyżowaniu utkwione dwa miecze o złotych rękojeściach, jeden z dołu, drugi z góry, schodzące się z sobą; na hełmie w koronie trzy pióra strusie lub zamiast hełmu mitra książęca. Ten herb właściwy tylko tej rodzinie, nazywa *Niesiecki Kosarni*, a *Kojałowicz Krukami*. - Herb linii hrabiowskiej ten sam jak powyżej opisany, lecz tarcza ma złotą obwódkę i jest nakryta koroną hrabiowską, w tej hełm z kratą, łańcuchem i medalionem złotymi, na hełmie korona szlachecka, na tej trzy pióra: środkowe żółte, skrajne czerwone, lambry herbowe złote, czerwono podbite.

Jedna z najdawniejszych istniejących rodzin senatorskich litewskich, bierze przydomek "Witold", mając podług odwiecznej tradycji pochodzić od słynnego Wielkiego księcia Witolda, zmarłego 1430 roku; na zasadzie zapewne tego pochodzenia niektórzy z jej członków brali w XVI stuleciu tytuł książęcy, a wielu kładło i kładzie na tarczy herbowej mitrę książęcą.

Pierwszym senatorem w rodzinie był ,Aleksander, dziedzic na Proporcjach, podskarbi wielki litewski 1470 - 1476, a tak on jak i jego bracia, rodzony Andrzej i stryjeczny Mikołaj, dziedzic na Zochowie, zostawili potomstwo liczące się do zamożniejszego w obywatelstwie swojej prowincji, gdyż według metryki z 1528 r. obowiązane było z swych posiadłości dostawiać na potrzeby wojenne dwudziestu jeden zbrojnych konnych¹⁾, Od czasów sejmu Unii 1569 r. aż do ostatnich lat upadku Rzeczypospolitej (1796) Aleksandrowicze tego herbu licznie rozrodzeni, zamieszkiwali głównie w powiatach lidzkim i grodzieńskim, posiadali w nich kilkadziesiąt majątności i

dzierżyli prawie dziedzicznie urzęda ziemskie, a nie było sejmu i trybunału, na którychby jeden z nich nie zasiadał; z licznych zaś linii, na które się rozdzielili, głównymi były tak zwane lidzka i wojewodzińska, obecnie hrabiowska. Z pierwszej z tych linii pochodził Michał, marszałek lidzki 1706 r., kilkanaście razy poseł na sejmy i deputat na trybunały, mąż tak powszechnie uznanej prawości, że do każdego kompromisu i opieki nad małoletnimi w swoim województwie, był powoływany; gdy w 1706 r. Szwedzi nałożyli znaczną kontrybucję na powiat lidzki, a zubożeni długoletnią wojną obywatele nie mogli jej złożyć, zastąpił ich z własnej szkatuły, a wielu niezamożnym podarował należytość; jego bliski krewny Kazimierz, podczaszy lidzki, deputat na trybunały 1716 i 1725, jeden z najgorliwszych stronników Stanisława Leszczyńskiego, znaczną część majątku poświęcił w obronie jego elekcji 1733 r.; jego syn Łukasz-Antoni, chorąży lidzki, kilkakrotnie poseł na sejmy, wymowny i wielkiego wpływu w obywatelstwie, domownik i poufny przyjaciel księcia Pawła Sanguszki, marszałka wielkiego litewskiego, stając w obronie jego praw do Ordynacji ostrogskiej, zerwał sejm 1726 r., z żony Konstancji Aleksandrowicz, kasztelanek nowogrodzkiej (pw.) zostawił dwóch synów: z tych Franciszek, zdolny i dobry prawnik, lecz bezwzględnie interes osobisty mając na uwadze, należąc do zwycięskiego w 1764 r. stronnictwa, przyłożył się do banicji i rozszarpania majątku księcia Karola Radziwiłła, a w 1793 jeden z pierwszych przystąpił do konfederacji targowickiej i był od niej mianowany kasztelanem lidzkim; za to jego brat Dominik, koniuszy wielki litewski 1770 i tegoż roku marszałek trybunału, kilkakrotnie poseł na sejmy, prawością postępowania powszechny pozyskał szacunek, stronnik reform, własnym nakładem przedrukował znakomite dzieło Frycza Modrzewskiego „*O poprawie Rzeczypospolitej*” miał dwie żony: Klarę Plater i N. Oskierko, z jednej z nich syn Jan 1800 r.

Protoplastą hrabiowskiej linii Aleksandrowiczów był Wojciech, któremu w nagrodzie zasług król Zygmunt August nadał majątność Treygi w powiecie lidzkim, jego syn Piotr porucznik petyhorski należał do wypraw roku 1617 - 1619 i smoleńskiej w 1633 - 1635 i od króla Władysława IV otrzymał znaczne nadania w województwie czernichowskim i na Białej Rusi, gorliwy kalwinista, z żony Maryanny Wolan córki słynnego uczonego i przywódcy dysydentów litewskich, zostawił kilku synów, którzy wszyscy powrócili na wyznanie katolickie; z nich Stanisław rotmistrz królewski, dzielny wojownik przeciwko Szwedom, Tatarom i Kozakom, poległ w bitwie pod Miednikami, legowawszy poprzednio znaczny swój majątek synowcowi Stefanowi kasztelanowi nowogrodzkiemu, ten Stefan niepospolitej wymowy i nieposzlakowanej prawości, ale uparty obrońca zasad demokratyczno - szlacheckich, należał do najzaciętszej opozycji swojego czasu, a dawszy się uludzić egoistycznej polityce Sapiehów, zakłócał sejmy drugiej połowy panowania Jana III i dwa zerwał (1685 i 1689); nienawidzony z tego powodu od partyi dworskiej, długo

był odsuwany od wyższych dostojęństw krajowych, a królowa Marya Kazimiera, której śmiało wytykał nadużycia i szkodliwe dla rzeczypospolitej mieszanie się do spraw publicznych, nie mogąc go ni ofiarą godności, ni starostw od opozycji odciągnąć, zaliczała do swych głównych nieprzyjaciół i nazywała "nieugłaskanym litewskim niedzwiedziem", umarł roku 1700, zostawiwszy syna Jana starostę ostrzyńskiego i córkę Konstancję żonę Antoniego Łukasza Aleksandrowicza z linii lidzkiej (pw.).

Marcin młodszy syn Piotra i Maryanny z Wolanów, z żony Ewy Kuncewicz mił syna Stanisława, stolnika mścińskiego, wojownika przeciwko Szwedom 1702 - 1709, ożenionego z Maryanną Zaremba, z której syn Marcin, dziedzic dóbr Łączki, Czyżyce i inne, poseł na kilka sejmów, dobry i zabiegły gospodarz, a nad wiek, w którym żył, zdrowo oceniający potrzeby kraju, należał do najgorliwszych stronników książąt Czartoryskich, i ich, a szczególnie księcia kanclerza Fryderyka, względy w wysokim stopniu pozyskał. Te stosunki z potężnym domem wiele dopomogły w karierze politycznej i majątkowej jego synom; miał ich zaś z żony Heleny Bachmińskiej pięciu, wszystkich mężów zdolnych, ukształconych i prawie wyjątkowo w owych czasach moralnego rozstroju nie nadużywających tego stanowiska, jakie im dał los i własna ich zasługa. Z tych braci:

1) Jan Alojzy:, biskup chełmski, kapłan pobożny i wyłącznie obowąskiem swego powołania zajęty, chlubną mu też sprawiedliwość oddał nuncyusz Archetti, zowiąc go w relacji papieżowi złożonej, ozdobą polskiego duchowieństwa; umarł 1781 r.

2) Stanisław szambelan, królewski poseł na sejmy, otrzymał w r. 1775 prawem emfiteutycznym królewsczyzny Bachwicze i Piątniczany, jego potomkowie istnieją dotychczas na Podolu.

3) Józef generał major wojsk koronnych bezpotomny.

4) Antoni Felicyan opat koadjutor hebdowski, pisarz wielki duchowny koronny 1780, wielkiej i gruntownej nauki, jeden z najbieglejszych prawoznawców swojego czasu, w życiu domowym skromny, a w publicznym rozważny i niepokalany, złamany chorobą złożył swe dostojności 1786 i tegoż roku umarł.

5) Tomasz Waleryan najstarszy z braci, wojewoda podlaski, od młodu związany przyjaźnią z Stanisławem Augustem Poniatowskim, za jego wstąpieniem na tron, poseł do Turcyi, a następnie marszałek jego dworu i przez jakiś czas zastępca marszałka nadwornego koronnego, wielkich zdolności i towarzyskiej ogłady i jeden z małej liczby poufnych domowników nieszczęśliwego króla, niekorzystający z słabości jego charakteru i z smutnych

politycznych stosunków kraju; posłując do Turcyi 1765, umiał zręcznie postępować przełamać intrygi dworu francuskiego i pozyskać uznanie elekcji 1764 r., w czasie tego poselstwa założył w Konstantynopolu szkołę orientalnych języków dla młodzieży polskiej z funduszem dla czterech niezamężnych uczniów, w 1775 otrzymał prawem emfiteutycznym królewską Kozowatę, złamany wiekiem i skłoniony życzeniem przyjaciela króla, przystąpił do konfederacji targowickiej i pozyskał od niej prezydenturę komisji policji w Warszawie, ale najzaciętsi nawet patrioci musieli przyznać, że swoich wpływów i znaczenia nie nadużył, ale przeciwnie użył na osłonę nieszczęsnych ofiar poprzednich wypadków, umarł 1794. Z żony Maryanny Ledóchowskiej wojewodzianki czernichowskiej jego syn Stanisław starosta łosicki 1794, szambelan austriacki 1800, następnie poseł na sejmy księstwa warszawskiego, w 1812 członek deputacji wysłanej od konfederacji jeneralnej do cesarza Napoleona I z prośbą o przywrócenie Pohki, w 1824 kasztelan Królestwa Kongresowego, umarł 1826 roku. W 1800 pozyskał od cesarza Franciszka II tytuł hrabiowski austriacki z odmianą w herbie (*p. w.*), Z żony Apolonii hrabianki Leduchowskiej, zostawił dwie córki:

Maryę za Tomaszem Potockim dziedzicem dóbr Praszki i inne i Apolonie za No Popielem i dwóch synów Stanisława i Antoniego zmarłego młodo i bezdzietnie, z tych synów hr. Stanisław dziedzic dóbr konstantynowskich w Królestwie Polskim, szambelan cesarsko-rosyjski, były członek rady stanu Król. polskiego, zaślubił Wandę hrab. Jezierską córkę Stanisława dziedzica dóbr mińskich ; z niej:

1) hr. Stanisław, b. oficer gwardji wojsk pruskich, zaślubił (1875) Cezarynę hr. Mieroszowską córkę hrab. Sobiesława Mieroszowskiego ordynata myślowieckiego i Julii z Gruszeckich.

2) hr. Witold

3) hr. Marya, zaślubiona Stanisławowi hr. Colonna Walewskiemu, dziedzicowi dóbr w Szląsku Pruskim.

4) hr. Zofia zaślubiona Tadeuszowi hr. Zyberg Plater dziedzicowi dóbr w Królestwie Polskim.

5) hr. Julia.

1) Aż do Unii lubelskiej 1560 wszystkie posiadłości ziemskie litewskie (jak na dwa wieki poprzednio, polskie) obciążone były powinnością służby wojskowej, zastosowaną do ich wartości, ustawa z 1528 uregulowała je albo raczej wykazała; ilość zatem zbrojnych, jaką rodzina obowiązana, była dostawiać na potrzeby kraju, jest zarazem wskazówką jej zamożności w owym czasie.